

מבררת הגמרא: מאי יוים גינוסאי של מלביהם? ומשיבה: אמר רב
יהודה, יום שמעמידין בו עזבדי כוכבים את מלכס, ועושים
לכבודו יום איד לעבודה זרה.
מקשה הגמרא: והתניא, אלו הם אידיהם של עובדי כוכבים, יום
גינוסאי, יום שמעמידין בו את מלכס, ומבואר שהם שני ימים
שונים. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא דידה הא דבריה - זה
שקוראת לו הברייתא 'יום שמעמידין בו את מלכס' הוא יום המלכת
המלך עצמו, וזה שקוראת לו 'יום גינוסאי' הוא יום המלכת בנו,
שהמלך ממליכו בחייו כדי שבמיתו יהיה מוחזק במלוכה.
הגמרא מקשה על תירוץ זה מברייתא. מקשה הגמרא: ומי מוקמי
מלכא בר מלכס - וכי בני רומי, שעליהם מדברת הברייתא.
ממליכים מלך בן מלך, והתני רב יוסף, נאמר על אדום (עובדי א) 'הנה
קמן נתתיך בגוים', ופירוש 'קמן' שאין בני רומי מושבין מלך
בן מלך כשאר הגוים, מפני פחיתותם, ונאמר (ש) 'בניו אתה מאד',
ופירוש 'בניו' שאין להן לא בתב ולא לשון משל עצמם, אלא
לקחום מאתריס. לפיכך לא יתכן לומר שכונת הברייתא ליום
המלכת בן המלך.
הגמרא מבארת את משנתנו באופן אחר: אלא מאי יום גינוסאי,
יום הלידה של המלך, ושמישי לכבודו יום איד לעבודה זרה.
הגמרא מקשה על תירוץ זה מברייתא. מקשה הגמרא: והתניא, אלו
הם אידיהם של עובדי כוכבים, יום גינוסאי ויום הלידה, ומבואר
שהם שני ימים שונים. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא דידה הא
דבריה - זה שקוראת לו הברייתא 'יום הלידה' הוא יום לידת המלך,
וזה שקוראת לו 'יום גינוסאי' הוא יום לידת בן המלך.
הגמרא מקשה גם על תירוץ זה מברייתא. מקשה הגמרא: והתניא,
אלו הם אידיהם של עובדי כוכבים, יום גינוסאי שלו, ויום גינוסאי
של בנו, ויום הלידה שלו, ויום הלידה של בנו. ועל כרחך יום
גינוסאי אינו יום הלידה.
הגמרא חוזרת אל התירוץ הראשון: אלא מאי יום גינוסאי, יום
שמעמידין בו מלכס. ולא קשיא מה שהקשינו לעיל, מדוע נזכר
בברייתא גם יום גינוסאי וגם יום שמעמידין בו את מלכס, כי נתרץ
כמו שתירצנו לעיל, הא דידה הא דבריה, ואי קשיא לך בקשינו
לעיל דלא מוקמי מלכא בר מלכא, התירוץ הוא שעל ידי שאילה
מוקמי - על ידי בקשה שמבקש המלך מהם שיסכימו להעמיד את
בנו אחריו, מעמידים. בגון המעשה שהיה באסוריוס בר אנטונינוס
מלך רומי, דמלך בחייו אביו משום בקשתו.
הגמרא מביאה אותו מעשה: אמר ליה אנטונינוס לרבי, בעינא
דימלוך אסוריוס ברי תחותי - רצוני שימלוך בני אסוריוס תחותי,
ותתקביד מבריא קלניא - ושתיעשה טבריה בת חורין לעולם, שלא
ישלמו תושביה מס, ואי אימא להו - ואם אומר לבני רומי, תדא
עבדי, תרי לא עבדי - דבר אחד יעשו, אך את שניהם לא יעשו. ולא
רצה רבי לתת לו עצה בגלוי, אלא אייתי גברא ארבייה אחבריה -
הביא אדם והרכיבו על חירו, ויהב ליה יונה לעיפאי [פיריה] - ונתן
יונה ביד העליון, ואמר ליה לתתאה - אמר לתחתון, 'אימר לעיפאי
דלמפרח מן ידיה יונה' - אמור לעליון שיפריח היונה מידו. אמר
אנטונינוס בלבו, שמע מינה הכי קאמר לי - כך רמו לי, את בעי
מינייהו דאסוריוס ברי ימלוך תחותי - בקש אתה מהם שאסוריוס
בני ימלוך תחתך, ואימא ליה לאסוריוס דתעביד מבריא קלניא -
ואמור לאסוריוס שיעשה את טבריה בת חורין מן המס.
מעשה נוסף שהיה בין אנטונינוס לרבי: אמר ליה אנטונינוס לרבי,
מצעירין לי השובי [רומיא] - חשובי רומי מציקים לי, כיצד אנצל
מהם. ולא רצה רבי לתת לו עצה בגלוי, אלא מעייל ליה גינא -
הכניס לגינה בכל יום שבא לבקרה, וכל יומא עקר ליה פונלא
ממשרא קמיה - כל יום היה עוקר צנון אחד מן הערוגה בפניו. אמר
אנטונינוס, שמע מינה הכי קאמר לי, את קטול חד חד מינייהו -
הרוג כל פעם אחד מהם עד שתכלה את כולם, ולא תתגרה בהו
בכולהו - ואל תלחם בכלום יחד, כי לא תוכל לנצחם.

שית שנין תיתקא - שבא לפני בית דין בשנה שנכתב והיה מספר
השנים הכתוב בו גדול בשש שנים ממה שנהגו לכתוב בשטרות
באותה שנה. סבור רבנן קמיה (דרב) [דרב נחמן] למימר - סברו
החכמים היושבים לפני רב נחמן לומר, האי שטר מאוחר הוא - הזמן
הכתוב בו, מאוחר ממונו האמיתי, לפיכך ניעבדיה עד דמטיא זמניה
ולא טריף - יעבדו את המלוה מלטרופן מיד הקדחות קרקעות שיקנו
מן הלוה קודם שייגע הזמן הכתוב. שהכותב בשטר זמן מאוחר, מוחל
על שיעבוד הקרקעות שימכור חבירו עד הזמן ההוא. אמר להם רב
נחמן, אין זה שטר מאוחר, אלא האי ספרא דוקנא פתביה - סופר
דיקון כתבו, והנה שית שנין דמלכו בעילם - ואותן שש שנים
שמלכו היוונים במדינת עילם בלבד, בתחילת מלכותם, דאנן לא
השבינן להו - שאנו לא מונים שנים אלו בכלל שנות מלכות יון לפי
שלא מלכו אז בכל העולם, הוא קהשיב ליה - סופר זה מוסיפן על
שנות מלכות יון, ונקמניה פתביה - וכתב בו את הזמן למלכות יון
בשנה זו לפי חשבוננו.
רב נחמן מביא ראייה שכך התחילה מלכות יון: דתניא, רבי יוסי
אומר, שש שנים מלכו היוונים בעילם, ואחר כך פשטה מלכותן
בכל העולם כולו.
מלכות יון פשטה בכל העולם שלוש מאות ושמנים שנה קודם חורבן
הבית השני, ואותה שנה היתה שנת האלף ליציאת מצרים. לפיכך
מקשה רב אחא בר יעקב על דברי רב נחמן: מתקף לה רב אחא בר
יעקב, ממאי דלמלכות יונים מנינן - מנין לך שמספר השנים שנהגו
לכתוב בשטרות הוא למלכות יון, דלמא ליציאת מצרים מנינן -
הרי יתכן שמספר השנים שנהגו לכתוב בשטרות הוא ליציאת
מצרים, ושקביה לאלפא קמא ונקמיה אלפא פתרא - ומניחים אנו
את האלף הראשון ומונים מתחילת האלף השני, והאי מאוחר הוא
- ושטר זה שכתוב בו שש שנים יתירות, על כרחך הוא מפני שרצה
המלוה למחול על שעבוד הקרקעות עד לזמן הכתוב בו.
רב נחמן מתרץ את קושיית רב אחא בר יעקב: אמר לו רב נחמן,
בגולה אין מונין בשטרות אלא למלכי יונים בלבד, ולא ליציאת
מצרים.
רב אחא בר יעקב מביא ראייה לרב נחמן: הוא -[רב אחא בר יעקב]
סבר, שרב נחמן דחויי קא מדחי ליה - דוחה אותו בדיחוי בעלמא,
ולפי האמת אין ענין למנות את השנים למלכות יון דווקא, אך לבסוף
נפק דק ואשבח - יצא ודקדק ומצא לו ראייה, דתניא, בגולה אין
מונין אלא למלכי יונים בלבד.
ראייה נוספת לרב נחמן: אמר רבינא, מתניתין נמי דיקא - מן
המשנה מדויק גם כן שהמנין הנהוג בשטרות הוא למלכי יון. דתנן
במסכת ראש השנה (ב), באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרננים,
ואמרין, 'למלכים' למאי הלכתא - לענין איזו הלכה אומרת זאת
המשנה, ואמר רב חסדא, לשטרות - לענין כתיבת הזמן בשטרות,
שיש למנות את שנות המלכים מתחילת ניסן, ואפילו נעשה מלך
באר מוניה לו מאחד בניסן שנה בתיבת השטר. ותנן בהמשך
המשנה שם, באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיפין, ואמרין,
'לשנים' למאי הלכתא - לענין איזו הלכה אומרת זאת המשנה,
ואמר רב חסדא, לשטרות - שהמנין לשטרות מתחיל מתשרי.
ושאלנו, קשיא שטרות אהרדי - קשה מן הרישא המונה לשטרות
מניסן על הסיפא המונה להם מתשרי. ומשנינן, כאן למלכי ישראל,
כאן למלכי עובדי כוכבים, כלומר, למלכי עובדי כוכבים מתשרי
מנינן, למלכי ישראל מנינן מנינן. הנה מבואר שמנין השנים
לישראל מתחיל מניסן, ואנן השתא מתשרי מנינן, ואילו אנו
מתחילים כיום את המנין לשטרות מתשרי, ואי סלקא דעתך
ליציאת מצרים מנינן, אם כן מניסן בעינן למינני - צריכים אנו
להתחיל את מנין השנים לשטרות מניסן. אלא לאו, שמע מינה
למלכי יונים מנינן - הרי זו הוכחה שהמנין הנהוג בשטרות הוא
למלכי עובדי כוכבים, ועל כרחך הוא למלכות יון. מסיקה הגמרא,
שמע מינה - אכן יש להוכיח כן.
שנינו במשנה: 'ואלו אידיהו וכו' יום גינוסאי של מלביהם' וכו'.

62 הגמרא מפסיקה את המעשה, ומביאה ברייתא כרבי: **תניא נמי הכי**,
 63 נאמר ולא יהיה שריד לבית עשו, ויכול לכל - לכל צאצאיו,
 64 תלמוד לומר לבית עשו, עונש זה אינו אלא בעושה מעשה עשו.
 65 המשך המעשה: אמר ליה אנטונינוס, והכתיב בין אלה שיורדים
 66 לגיהנם (יחזקאל לב כט) 'שמה איוום, מלכיה וכל נשיאיה' וגו', שם
 67 מקום מלכי ונשיאי רומי, ואף אני בכלל זה. אמר ליה, נאמר כאן
 68 'מלכיה, ולא כל מלכיה, וכן נאמר כאן 'כל נשיאיה, ולא כל
 69 שריה, שמקצת מלכיה ושריה לא ירדו לגיהנם, והכוונה לך
 70 ולחסידים כמוך.
 71 הגמרא מביאה ברייתא כרבי: **תניא נמי הכי**, 'מלכיה' ולא כל
 72 מלכיה, 'כל נשיאיה' ולא כל שריה. 'מלכיה' ולא כל מלכיה,
 73 הכוונה פרט לאנטונינוס בן אסוריוס. 'כל נשיאיה' ולא כל שריה,
 74 הכוונה פרט לקטיעה בר שלום שהוא משרי רומי. ששניהם לא ירדו
 75 לגיהנם.
 76 מבררת הגמרא: קטיעה בר שלום, מאי (הוי). משיבה הגמרא:
 77 דההוא קיסר דהנה כני ליהודאי - שהיה הקיסר של רומי שונא
 78 יהודים, ואמר להו לחשיבי דמלכותא, מי שעלה לו ניקא - בשר
 79 מת פרנלו, האם יקטענה ויחיה - יכרות בשר זה ויבריא, או יניחנה
 80 ויצטער. והבינו שכוונתו לישראל, שהם בעיניו כבשר מת המצער
 81 וצטערו. אמרו לו, יקטענה ויחיה, ראוי להשמדם. אמר (להו)
 82 [ליה] קטיעה בר שלום לקיסר, אין זה ראוי, משני טעמים, חדא,
 83 דלא יכלת להו לכולהו - לכלות את כולם, כי יש מהם שאינם
 84 בארצותיך, דכתיב (זכריה ב ט) 'כי בארבע רוחות השמים פרשתי
 85 אתכם נאם ה'.'
 86 הגמרא מפסיקה את המעשה כדי לדרוש פסוק זה. מבררת הגמרא:
 87 מאי קאמר הכתוב, אלימא דברדתהון [-שפירום] בארבע רוחות
 88 השמים, אם כן האי 'בארבע רוחות', לא היה לו לומר 'ארבע'
 89 שמשמע 'כמו ארבע', אלא 'ארבע רוחות' מבעי ליה. אלא הכוונה
 90 שהם ארבע מיני רוחות המנשבות בעולם, ובשם שאי אפשר
 91 לעולם בלא רוחות, כף אי אפשר לעולם בלא ישראל, שמקיימים
 92 אותו בלימודם.
 93 המשך דברי קטיעה בר שלום: ועוד טעם שני מדוע לא ראוי שתשמד
 94 אפילו את אלו שבארצותיך, כי קרו לך מלכותא קטיעה - יקראוך
 95 מלכות קטועה וחסירה, שבכל המלכויות יש יהודים חוץ ממלכותך.
 96 אמר ליה הקיסר, מימר שפיר קאמרת - טוב ויפה דיברת, מיהו כל
 97 דכי (מלכא) שדו ליה לקמוניא חלילא - כל המנצח את המלך
 98 ומביישו, מושלך לבית מלא עפר כדי שימות שם. כד הנה נקמין ליה
 99 ואולין - כשהיו אוזנים בו והולכים להשליכו לשם. אמרה ליה
 100 תהיא מטרונתא - שרה רומית, ווי ליה לאילפא דאלא בלא
 101 מכסא - אוי לספינה העוברת בלי לתת את המכס. כלומר, כיון
 102 שהיך מת בגלל ישראל, חבל שלא מלת את עצמך ליטול עמהם
 103 חלק לעולם הבא. שמע קטיעה בר שלום, נפל על רישא דעורלתיה
 104 קטיעה - מל את עצמו, ואמר, יהיית מכסי חלפית ועקרית - נתתי
 105 את המכס שלי ולא יעבובני מלעבור. כלומר, מעתה יהיה חלקי
 106 עמהם. כי קא שדו ליה - כשהשליכוהו לאותו בית למות שם, אמר,
 107 כל נכסאי - כל נכסי נתונים לרבי עקיבא וחכיריו. יצא רבי עקיבא
 108 ודרש, נאמר בלחם הפנים (ויקרא כ ט) 'והיה [והיתה] לאהרן ולבניו
 109 ואכלהו' וגו', החשיב הכתוב את אהרן כנגד הכהנים כולם, שהרי
 110 הזכיר את שמו בלבד, ללמד שיחלקו את לחם הפנים מחצה לאהרן
 111 ומחצה לבניו. אף כאן החשיבני קטיעה בר שלום כנגד כולם, שהרי
 112 הזכיר את שמי בלבד, לפיכך אקבל חצי מנכסיו, ובחצי השני יתחלקו
 113 שאר החברים.
 114 כשמת קטיעה, יצתה בת קול ואמרה, קטיעה בר שלום מוזמן לחיי
 115 העולם הבא.
 116 ומספרת הגמרא: כאשר למד רבי שמועה זו, ככה רבי ואמר, יש
 117 קונה עולמו בעמל של שעה אחת, קטיעה בר שלום, ויש קונה
 118 עולמו בעמל של כמה שנים.
 119 מספרת הגמרא: אנטונינוס שפשיה לרבי בסעודתו. וכן אדרבן,
 120 שהיה שר מאומות העולם, שפשיה לרבי. כי שכיב [-כשמת]
 121 אנטונינוס, אמר רבי, נתפרדה חבילה - התפרקה אגודתנו, שהיינו
 122 קשורים נפש בנפש באהבתנו. וכן כי שכיב אדרבן, אמר רבי,

1 תמדה הגמרא: ולמיא ליה מימר [כהדיא] - יאמר לו רבי בגלוי,
 2 מדוע יעץ לו ברמו. משיבה הגמרא: מפני שאמר רבי בלבו, שמעי
 3 (כי) חשובי רומי, ומצער ליה - ויציקו לי.
 4 שואלת הגמרא: ולמיא ליה פלחש, כדי שלא ישמעהו. משיבה
 5 הגמרא: משום דכתיב (קהלת י ט) 'בחדרי משכבך אל תקלל עשירי כי
 6 עוף השמים יוליך את הקול' וגו'. אף מה שתאמר בחדרי חדרים
 7 עלול להתפרסם, כאילו עוף השמים יוליך את דיבורך.
 8 מעשה נוסף שהיה בין אנטונינוס לרבי: הנה ליה תהוא בריתא דשמה
 9 גירא - היתה לאנטונינוס בת ששמה גירא, וקעבדה איפורא - זנתה.
 10 שדר ליה - שלח לרבי ירק ששמו גרנירא, ורמו לו בזה, 'גר גירא',
 11 נגררה ונמשכה גירא אחר הנאפים. שדר ליה - שלח לו רבי ירק
 12 ששמו פוספרתא, כלומר, 'כוס ברית', שחוט את הבת. שדר ליה
 13 אנטונינוס ירק ששמו פרת, אם אעשה כעצתך יכרת זרעי. שלח ליה
 14 רבי ירק ששמו חסא, חוס עליה.
 15 מעשה נוסף שהיה בין אנטונינוס לרבי: כל יומא הנה שדר ליה
 16 דהקא פריבא - היה שולח לרבי זהב מפורר לחתיכות קטנות,
 17 במטראתא - בשקים גדולים, וחיפי אפוייהו - וחיטים נתונות בפי
 18 השקים, שלא יבינו שיש בהם זהב, ואמר להו לעבדיו, אמטיו חיפי
 19 - הביאו החיטים לרבי. אמר ליה רבי, לא צריכנא, אית לי טובא
 20 - יש לי זהב הרבה. אמר לו, קח אותם וליהו למאן דבתרף - יהיו
 21 לבניך אחרך, דיהבי לבתריא - כדי שיתנום לבניהם אחריהם. ועוד,
 22 דאתו בתרף ודאתי מינייהו - הבנים שיבואו אחרך והבנים היוצאים
 23 מהם, כשיצטרכו לשחד את מלכי רומי הבאים שיבטלו גזירות שיגזרו
 24 על ישראל, נישוק עלייהו - יוציאו הוצאותיהם ממזון זה.
 25 הנה ליה לאנטונינוס תהוא נקרתא - מערה, דהנה עיילא מבייתה
 26 לבית רבי - שהיה בא דרכה מארמונו לבית רבי ללמוד תורה מפיו.
 27 כל יומא הנה מייתי תרי עבדי - הביא שני עבדים, חד קטליה
 28 אקבא רבי רבי וחד קטליה אקבא דבייתה - אחד לקח עמו עד
 29 לפתח בית רבי והמיתו לפני שנכנס, ואחד המית בחזרתו לפתח
 30 ארמונו. אמר ליה אנטונינוס לרבי, בעדינא דאתינא לא נשכח לרבי
 31 קמך - בזמן שאבוא בל ימצא אדם לפניך. יומא חד ואשכחיה לרבי
 32 הנינא בר קמא דהנה יתיב - מצא את רבי חנינא בר חמא וישב שם.
 33 אמר אנטונינוס לרבי, לא אמיןא לך - וכי לא אמרתי לך, בעדינא
 34 דאתינא לא נשכח גבר קמך. אמר ליה, לית דין בר איניש - אין
 35 זה בן אדם אלא מלאך, ולא יגלה לאחרים שבאת אלי. אמר ליה
 36 אנטונינוס לרבי חנינא, (אימא) ליה לההוא עבדא דגני אקבא
 37 דקאים וליתי - אמור לעבד השוכב בפתח שיקום ויבא. אול רבי
 38 הנינא בר קמא ואשכחיה דהנה קטיל - מצאו הרוג. אמר, היכי
 39 אעביד - כיצד אעשה. אי איזיל ואימא ליה דקטיל - אם אלך
 40 ואומר לו שמת, הרי למדנו בהלכות דרך ארץ שאין משיבין על
 41 הקלילה - אין שליח משיב למשלחו תשובה לא טובה. ואם
 42 אשכחיה ואיזיל - אעזבנו ואלך. קא מולולנא במלכותא - הייתי
 43 מלול במלכות, שלא עשיתי מצוות. בעא רחמי עליה אחיה -
 44 התפלל עליו והחיהו, ושדריה - ושלחו לאנטונינוס. אמר אנטונינוס,
 45 דענא, זומי דאית ככו מחיה מתים - אף הקטן שבכם יכול להחיות
 46 מתים. מיהו מכאן ולהבא בעדינא דאתינא לא נשכח איניש קמך.
 47 הגמרא מביאה שאנטונינוס היה מבטל כבודו לפני רבי, כל יומא
 48 הנה משמש לרבי - משרתו בסעודתו. מאכיל ליה ומשקי ליה. כי
 49 הנה בעי רבי למיסק לפוריא - לעלות אל המיטה שמיטב עליה,
 50 הנה גחין קמי פוריא - היה אנטונינוס מכופף עצמו למרגלותיה,
 51 ואמר ליה, סק עילנא לפוריא - עלה על גבי למיטתך. אמר לו רבי,
 52 לא אורח אינא לולולא במלכותא פולי האי - אין דרך ארץ
 53 לולול במלכות כל כך. אמר לו אנטונינוס, מי ישימני מצע תחתך
 54 לעולם הבא - הלואי אהיה במחיצתך לעולם הבא כדי לשמשך,
 55 ואפילו להיות מצע תחתך.
 56 מעשה נוסף שהיה בין אנטונינוס לרבי: אמר ליה אנטונינוס, אתינא
 57 לעלמא דאתי - האם אבוא לעולם הבא. אמר ליה רבי, אין - כן.
 58 אמר ליה, והכתיב בנבואת עובדיה על עונש אדום באחרית הימים
 59 (עובדיה א ח) 'ולא יהיה שריד לבית עשו', שיכרית המשיח כל שריד
 60 מרומי, ואף אני בכלל זה. השיב לו רבי, הרי זה נאמר רק כמי שעושה
 61 כמעשה עשו, ולא בחסיד כמוך.